

Bölüm 5

ELEŞTİREL DÜŞÜNME STRATEJİLERİ

Hamit COŞKUN¹

Giriş

Eleştirel düşünme, klinik muhakeme, analiz ve seçeneklerin değerlendirilmesi gibi karar verme özelliklerini içermektedir. Hemşirelikte eleştirel düşünme, karmaşık hasta bakım durumlarını değerlendirmek, analiz etmek, eleştirel bir bakış açısıyla yorumlamak ve doğru kararlar almak için kullanılan bilişsel bir süreçtir. Bu süreç, kanıta dayalı uygulama, hasta güvenliği ve etkili bakımın temelini oluşturur.

Eleştirel düşünme, hemşirelerin klinik kararlarını desteklemek, sorunları çözmek ve en iyi uygulamaları benimsemek için mantıklı bir yaklaşım geliştirmelerine yardımcı olur. Eleştirel düşünme becerisi, hemşirelerin karmaşık durumları analiz etmelerine, bilgiyi etkili bir şekilde değerlendirmelerine ve uygun kararlar almalarına yardımcı olurken, sağlık hizmetlerindeki sürekli gelişimi ve hasta bakımında kaliteyi artırmayı amaçlar. Eleştirel düşüncelerin artırılması bu açılardan önem taşımaktadır. Örneğin, Ulusal Hemşireler Birliği (National League For Nursing), 1992 yılında akademik programların akreditasyonunda eleştirel düşünmeyi özel bir kriter olarak dahil etmiştir (1).

Eleştirel düşünme hem eğitim hem de mesleki kariyer boyunca öğrenilebilir ve uygulanabilir bir yaklaşımdır. Ancak, varlığın belirsiz parçaları, ölçümü ve daha iyi kullanılması gereken stratejiler gibi bazı sorunları çözmek için çalışmalara devam edilmektedir.

Hemşirelikte Eleştirel Düşünmeye Bakış

Son 20 yıl içinde eleştirel düşünmenin hemşirelikte nasıl yer alması gerektiği konusunda öneriler bulunmaktadır. Brunt (2005) *The Journal of Continuing Education in Nursing*'de yayınlanan "Critical Thinking in Nursing: An Integrated Review" başlıklı makalesinde, eleştirel düşünme kavramının hemşirelik uygulamaları bağlamında incelenmesine odaklanmaktadır. Makale hemşirelikte

¹ Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Sosyal Psikoloji AD, hamitcoskun2000@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-5509-8717

güçlendirmeyi hedeflemelidir (15). Beyin fırtınası gibi tekniklerin (örneğin, elektronik veya hibrit) kullanımı üzerine daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Yapılan bir araştırma, beyin fırtınası ve altı şapkalı düşünme tekniğinin öğrencilerde benzer düzeyde eleştirel düşünmeyi artırdığını göstermektedir (20). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirecek bir müfredat düzenlemesi yapılmalı ve bu doğrultuda uygulamalarla desteklenmelidir.

Burada teknikler olarak en fazla öne çıkan kavram haritalama, Delfi tekniği, altı şapkalı düşünme tekniği ve beyin fırtınası üzerinde durulmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, eleştirel düşünmeyi artırabilecek tekniklerin tümü burada kapsam dışında tutulmuştur. Bu konu gelecekte yapılacak bir çalışma olacaktır. En önemli konulardan biri eleştirel düşünme konusuyla ilgilenen araştırmaların artması ve bu süreçte rol oynayan düzenleyici ve aracı değişkenlerin aydınlatılmasıdır. Bu şekilde eleştirel düşünmeyi artıran programlar ve hemşirelerin iyi oluşunu destekleyen etkin müdahaleler ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

1. Brunt BA. Critical thinking in nursing: An integrated review. *J Contin Educ Nurs.* 2005;36(2):60-7.
2. Chan ZCY. A systematic review of critical thinking in nursing education. *Nurse Educ Today.* 2013;33(3):236-40.
3. Zuriguel Perez E, Lluch Canut MT, Falco Pegueroles A, Puig Llobet M, Moreno Arroyo C, Roldan Merino J. Critical thinking in nursing: Scoping review of the literature. *Int J Nurs Pract.* 2015;21(6):820-30.
4. Wahl SE, Thompson AM. Concept mapping in a critical care orientation program: A pilot study to develop critical thinking and decision-making skills in novice nurses. *J Contin Educ Nurs.* 2013;44(10):455-60.
5. Sinatra-Wilhelm T. Nursing care plans versus concept maps in the enhancement of critical thinking skills in nursing students enrolled in a baccalaureate nursing program. *Creat Nurs.* 2012;18(2):78-84.
6. Wheeler LA, Collins SKR. The influence of concept mapping on critical thinking in baccalaureate nursing students. *J Prof Nurs.* 2003;19(6):339-46.
7. Brune ME. Concept mapping: A strategy to increase critical thinking in nursing students: An action research study. Capella University; 2014.
8. Lee W, Chiang C-H, Liao I-C, Lee M-L, Chen S-L, Liang T. The longitudinal effect of concept map teaching on critical thinking of nursing students. *Nurse Educ Today.* 2013;33(10):1219-23.
9. Yue M, Zhang M, Zhang C, Jin C. The effectiveness of concept mapping on development of critical thinking in nursing education: A systematic review and meta-analysis. *Nurse Educ Today.* 2017;52:87-94.
10. Jacob E, Duffield C, Jacob D. Development of an Australian nursing critical thinking tool using a Delphi process. *J Adv Nurs.* 2018;74(9):2241-7.

11. Samson PL. Reconsidering critical thinking: findings from a qualitative Delphi study. *Soc Work Educ.* 2021;40(4):427–44.
12. Noone T, Seery A. Critical thinking dispositions in undergraduate nursing students: A case study approach. *Nurse Educ Today.* 2018;68:203–7.
13. De Bono E. *Altı Şapkalı Düşünme Tekniği.* 8. Basım. Çev ET, editor. İstanbul: Remzi Kitapevi; 2009.
14. Karada M, Erginer E. Use of the Six Thinking Hats activity nursing education. *Turkish J Res Dev Nursing/Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derg.* 2008;10(3).
15. Mostafa MF, Mansour HE, Abdrahman HA, Ibraheim AW. The effectiveness of using the six-hats teaching method on improving thinking skills among critical care nursing students. *Int Acad J Heal Med Nurs.* 2020;2(1):1–11.
16. Gharrehtapeh SR, Hajibeglo A, Aloustani S. The Effect of Problem-Solving Technique with Six Thinking Hats Technique on Creativity and Caring Behavior. *J Nurs Educ.* 2023;12(2):92–100.
17. Paulus PB, Yang H-C. Idea generation in groups: A basis for creativity in organizations. *Organ Behav Hum Decis Process.* 2000;82(1):76–87.
18. Coskun H. Cognitive stimulation with convergent and divergent thinking exercises in brainwriting: Incubation, sequence priming, and group context. *Small Gr Res.* 2005;36(4):466–98.
19. Boonyoung N, Kamonmarttayakul K, Phumdoung S. Comparison of modified hybrid brainstorming with a conventional brainstorming program to enhance nurses' innovative idea generation. *J Contin Educ Nurs.* 2021;52(2):72–8.
20. Kalelioğlu F, Gülbahar Y. The effect of instructional techniques on critical thinking and critical thinking dispositions in online discussion. *J Educ Technol Soc.* 2014;17(1):248–58.